

مقایسه‌ای مابین سیاست‌های نوین در مقابله با سیاست‌های سنتی در چاپ مقالات علمی در حوزه‌ی سلامت

محسن رضائیان^۱

چکیده

سیاست‌های مربوط به انتشار مقالات علمی تا سالیان اخیر به این صورت بود که ناشرین با فراهم آوردن امکان بررسی، چاپ و انتشار مقالات علمی، حق انتشار را از نویسنده کسب می‌نمودند و در عمل مالک حقوق مادی و معنوی انتشار یک مقاله می‌گردیدند. با این وجود، در سالیان اخیر و با پیدایش جهش‌های تکنولوژیکی، سیاست نوینی به نام دسترسی آزاد در بررسی، چاپ و انتشار مقالات علمی رقم خورده است. در این روش جدید، نویسندگان با پرداخت وجه لازم به ناشرین، حق انتشار مقاله را برای خود محفوظ می‌نمایند. بنابراین، مقاله پس از بررسی و در صورت تأیید، بلافاصله به صورت برخط چاپ می‌شود و به رایگان در اختیار دیگران قرار می‌گیرد. با توجه به اهمیت موضوع، مقاله‌ی مروری حاضر به مقایسه و بررسی این تغییر و تحولات در حوزه‌ی چاپ و انتشار مقالات علمی مرتبط با امر سلامت پرداخته است.

واژه‌های کلیدی: نشریات ادواری؛ مقاله‌ی مجله؛ دسترسی آزاد به اطلاعات؛ انتشارات.

نوع مقاله: مروری

پذیرش مقاله: ۹۰/۶/۳

اصلاح نهایی: ۹۰/۵/۲۵

دریافت مقاله: ۱۹/۱۰/۱۹

ارجاع: رضائیان محسن. مقایسه‌ای مابین سیاست‌های نوین در مقابله با سیاست‌های سنتی در چاپ مقالات علمی در حوزه‌ی سلامت. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۱؛ ۹ (۱): ۱۳۹-۱۳۱.

مقدمه

(۶-۲). مقاله مروری حاضر به مطالعه و مقایسه‌ی این تغییر و تحولات در حوزه‌ی بررسی، چاپ و انتشار مقالات علمی مرتبط با امر سلامت پرداخته و سعی می‌نماید تا ضمن مقایسه‌ی سیاست‌های نوین در رویارویی با سیاست‌های سنتی، پیشنهادهایی جهت انتخاب بهترین سیاست‌ها برای کشورهای نظیر ایران - که از رشد روزافزون و شتابان علمی برخوردارند- ارایه نماید.

جهان در سال‌های اخیر دچار تغییر و تحولات بسیار زیادی گشته است. بخش بسیار مهمی از این تغییرات به پیشرفت‌های تکنولوژیکی بشر امروز باز می‌گردد که بازتاب گسترده‌ی آن در توسعه و بهبود سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای کامپیوتری نمایان گردیده است. این پیشرفت‌ها، همراه با پیدایش و گسترش فوق انتظار اینترنت، تمامی جنبه‌های زندگی بشری را تحت تأثیر خود قرار داده است (۱).

شرح مقاله

سیر سریع تغییر و تحولات در انتشار نشریات در حوزه‌ی سلامت

بیش از سه قرن از انتشار نشریات در حوزه‌ی سلامت سپری نمی‌گردد.

بررسی، چاپ و انتشار مقالات علمی به ویژه در حوزه‌ی سلامت از این قاعده مستثنی نبوده و ظرف تنها یک دهه‌ی اخیر، جریان چاپ و انتشار مقالات علمی به شدت تحت تأثیر پیشرفت‌های فوق‌تر قرار گرفته است. میزان این تأثیرات به حدی بوده است که برخی از دانشمندان پیش‌بینی کرده‌اند که نسخ چاپی مجلات ممکن است در آینده‌ای نه چندان دور از رده خارج گردیده و جای خالی آن‌ها را نسخ الکترونیکی پر نمایند

۱. استاد، اپیدمیولوژیست، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران. (نویسنده‌ی مسؤول)

Email: moeygmr2@yahoo.co.uk

با این وجود و در طی این سال‌ها، نشریات علوم سلامت با شتاب روزافزونی گسترش یافته‌اند و تأثیرات شگرفی را بر سلامت مردم جهان اعمال نموده‌اند (۹-۷). با این وجود؛ شیوه بررسی، چاپ و انتشار مقالات علمی در این نشریات تا سالیان اخیر دست‌خوش تحول اساسی نگردیده بود (۱۰).

شواهد موجود نشان می‌دهند که تا کمتر از ده سال قبل، اگر محقق قصد داشت تا مقاله‌ی خود را جهت بررسی و چاپ تقدیم مجله‌ای نماید، می‌بایست سه نسخه از مقاله‌ی خود را به آدرس مجله‌ی مورد نظر ارسال می‌کرد و منتظر می‌ماند تا نتیجه‌ی بررسی مقاله از طریق پست به وی ابلاغ گردد. پس از دریافت نظر داوران و در صورت نیاز، وی باید مقاله‌ی خود را مورد بازنگری قرار می‌داد و دو مرتبه نسخه‌ی بازنگری شده را به آدرس مجله ارسال می‌نمود. در صورتی که نسخه‌ی بازنگری شده مورد قبول واقع می‌گردید، آن وقت در نوبت چاپ قرار داده می‌شد. طی این فرایند، زمان خیلی طولانی صرف می‌گردید.

اما امروزه، با رشد سریع و جهش‌های تکنولوژیک، نویسندگان می‌توانند مقاله‌ی خود را از طریق اینترنت و با استفاده از تسهیلات نرم‌افزاری که دفاتر مجلات فراهم نموده‌اند به آدرس الکترونیکی مجله ارسال نمایند و نتیجه‌ی بررسی مقاله‌ی خود را از طریق ایمیل دریافت نمایند. سپس در صورت نیاز مقاله‌ی خود را بازنگری نموده و دوباره نسخه‌ی بازنگری شده مقاله‌ی خود را با استفاده از همان تسهیلات به دفتر مجله ارسال نمایند و در صورت پذیرش مقاله و در فرصت بسیار کوتاهی، مقاله‌ی وی به صورت برخط (Online) منتشر می‌گردد. در صورتی که مجله از سیاست نوین دسترسی آزاد (Open access) در مقابل سیاست سنتی دسترسی بر مبنای اشتراک (Subscription access) پیروی نماید، مقاله‌ی منتشر شده بلافاصله به رایگان در اختیار همگان قرار خواهد گرفت (۱۴-۱۱).

چنین جهش‌های علمی و تکنولوژیک سبب گردیده‌اند تا جریان بررسی، تجدید نظر و چاپ یک مقاله با سرعت بسیار زیادتری عملی گردد و دسترسی همگان به مقالات به صورت

رایگان سبب می‌گردد که یافته‌های پژوهشی به سرعت در اختیار دیگران قرار گیرد. هر دوی این پیشرفت‌ها نوید دهنده‌ی دوره جدیدی در بررسی و چاپ مقالات علمی است که به پیشرفت همه‌جانبه‌ی علوم کمک شایان توجهی خواهد نمود. با این وجود، این جهش‌های تکنولوژیک مسایل خاصی را نیز در چاپ و انتشار مقالات علمی به همراه آورده‌اند.

از همین رو، در ادامه‌ی مقاله ضمن مقایسه‌ی این دو سیاست، به برخی از مهمترین تفاوت‌های موجود میان سیاست‌های سنتی با سیاست‌های مدرن در چاپ مقالات علمی و مسایل مربوط به هر یک از این دو شیوه خواهیم پرداخت.

این مقایسه‌ها، در هفت حوزه‌ی مهم زیر صورت می‌پذیرند؛

۱. تعداد نشریات منتشر شده، ۲. هزینه‌های بررسی، چاپ و انتشار، ۳. حق انتشار، ۴. ضریب تأثیر، ۵. نظر سازمان‌ها و نهادهای تأمین کننده‌ی بودجه‌های پژوهشی، ۶. امکان انتشار مواد مکمل و ۷. تأمین نسخ چاپی.

در انتهای مقاله نیز، ضمن پرداختن به موضوع مهم بحث و نتیجه‌گیری، سعی می‌گردد تا پیشنهاد‌های لازم و مرتبط برای کشورهای نظیر ایران - که از رشد روزافزون و شتابان علمی برخوردارند- ارایه گردد.

۱. مقایسه‌ی تعداد نشریات منتشر شده در

سیاست‌های سنتی با سیاست‌های مدرن

برآوردها نشان می‌دهد که در انتهای هزاره‌ی گذشته‌ی میلادی، سالانه بیشتر از یک میلیون مقاله در ۱۲۰۰۰ عنوان نشریه‌ی علمی با سیاست سنتی دسترسی بر مبنای اشتراک چاپ گردیده‌اند. به طور متوسط هر یک از این نشریات ۱۰۰ مقاله در سال منتشر کرده‌اند. در سال ۲۰۰۱ میلادی، انتشارات علمی السویر (Elsevier science) به تنهایی ۱۴۰۰ نشریه مشتمل بر ۲۰۰۰۰۰ مقاله منتشر می‌کرده است. این در حالی است که نشریات با سیاست دسترسی آزاد در همان سال، تعداد بسیار کمی را به خود اختصاص داده و هر یک از این نشریات به طور متوسط سالانه در حدود پنجاه مقاله را منتشر می‌ساختند (۱۵).

طبع آراسته گردید، آن را به قیمت گزاف در اختیار سایر دانشمندان قرار می‌دهند (۱۶).

امروزه حق اشتراک برخی از نشریات مربوط به سلامت آن قدر گران است که حتی کتابخانه‌های معتبر نیز از عهده‌ی پرداخت حق اشتراک تمامی نشریات مورد علاقه‌ی خود بر نمی‌آیند. برای نمونه، فقط حق اشتراک یک ساله‌ی مجله‌ی پژوهش مغز (Brain research) در سال ۲۰۰۶ میلادی، برابر با ۲۳۶۱۷ دلار آمریکا بوده است (۱۶).

متأسفانه، آن‌چه که این تصویر را بیشتر مخدوش می‌سازد آن است که متولی برخی از انتشارات علمی نظیر رید-السویر (Reed- Elsevier) علاوه بر دست داشتن در انتشارات علمی، در فعالیت‌های غیر اخلاقی نظیر فروش اسلحه‌های جنگی نیز دست دارند (۱۸، ۱۷).

از همین رو، انتشار برخط مقالات سبب می‌گردد که هزینه‌ی مربوط به چاپ نشریات بسیار کاهش یابد و فقط هزینه‌های مربوط به فراهم‌آوری تسهیلات جهت ارتباط میان نویسندگان، سردبیران و داوران باقی بماند. این امر سبب می‌گردد که نبض انتشار مقالات علمی از دست انتشارات بزرگ - که جز سود بیشتر دغدغه‌ی دیگری ندارند - خارج گردیده و انجمن‌های علمی و تخصصی بتوانند با هزینه‌های قابل قبولی مقالات مربوط به سلامت آحاد جامعه را منتشر نمایند (۱۹). این نکته به ویژه برای ابقای نشریات محلی (Local journals) سلامت در کشورهای در حال توسعه که از پشتوانه‌ی مالی لازم برخوردار نمی‌باشند، می‌تواند نقشی حیاتی را ایفا نماید (۲۰-۲۴). با این وجود، توجه به این نکته ضروری است که هزینه‌های چاپ برخط مقالات در نشریات با سیاست دسترسی آزاد نیز، با مرور زمان افزایش خواهد یافت (۱۳).

۳. مقایسه‌ی حق انتشار در سیاست‌های سنتی با سیاست‌های مدرن

نشریاتی که از سیاست دسترسی آزاد به مقالات استفاده می‌کنند، معمولاً مخارج بررسی، چاپ و انتشار مقالات خود را از نویسنده‌ی مقاله طلب می‌نمایند. در عوض نویسنده حق کپی

با این وجود، شواهد نشان می‌دهند که روز به روز بر تعداد نشریات با سیاست دسترسی آزاد افزوده می‌گردد. علاوه بر این، از سال ۲۰۰۶ میلادی، انتشارات بسیار مهمی نظیر گروه انتشاراتی بی. ام جی (BMJ Publishing group)، انتشارات وایلی (Wiley) و انتشارات دانشگاه کمبریج (Cambridge university press)، سیاست دسترسی آزاد را به عنوان یک گزینه برای نویسندگانی که مقالات خود را در نشریات این انتشارات به چاپ می‌رسانند، اعلام نموده‌اند (۶). مجموعه‌ی این تغییر و تحولات سبب گردیده است که تا سال ۲۰۰۸ میلادی بیش از ۳۰۰۰ مجله با بهره‌گیری از سیاست دسترسی آزاد به چاپ برسند (۱۳).

۲. مقایسه‌ی هزینه‌های بررسی، چاپ و انتشار در سیاست‌های سنتی با سیاست‌های مدرن

انتشار مجلات در قالب سنتی آن در برگیرنده‌ی هزینه نسبتاً زیادی می‌باشد و این هزینه را به طور عمده شرکت‌های انتشاراتی بزرگ تقبل می‌نمایند. از همین رو، نبض انتشار علم در دست شرکت‌های انتشاراتی قرار دارد و این نکته به ویژه در زمینه‌ی علوم سلامت چندان خوشایند جامعه‌ی علمی و آحاد افراد جامعه قرار نخواهد گرفت (۸).

اصولاً آخرین دستاوردهای مربوط به سلامت انسان باید بدون هیچ پیش شرطی در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد، در حالی که سیاست انتشارات بزرگ بر مبنای فروش چنین اطلاعاتی قرار دارد.

در واقع آن‌ها آخرین دستاورد دانشمندان را جهت چاپ به طور رایگان دریافت می‌نمایند. جهت بررسی و داوری آن از نظرات داوران و هم‌تایان به رایگان استفاده می‌کنند و در این فرایند از همکاری سردبیران یا به رایگان و یا با پرداخت هزینه‌ی کمی استفاده می‌کنند. تنها هزینه‌ای را که انتشارات بزرگ می‌پردازند، هزینه‌های مربوط به فراهم‌آوری تسهیلات جهت ارتباط بین نویسندگان، سردبیران و داوران بوده است و علاوه بر آن هزینه‌هایی که مربوط به انتشار مجلات می‌گردد را نیز بر عهده می‌گیرند. اما همین که این اطلاعات به زیور

شاخص ضریب تأثیر مجلات با سیاست دسترسی آزاد افزایش قابل توجهی را نسبت به مجلات با سیاست‌های سنتی پیدا خواهد نمود.

با این وجود، مطالعات عمیق‌تر بعدی که با متدولوژی نسبتاً مناسب‌تری به عمل آمده است؛ یافته‌های اولیه را تأیید نمی‌نمایند (۲۸، ۲۹). از همین رو به نظر می‌رسد که مطالعات دقیق‌تری در این زمینه مورد نیاز است تا بتواند پاسخ مناسبی به اختلاف نظرهای موجود ارایه نماید. همچنین، شواهد موجود نشان می‌دهد که نشریات با سیاست دسترسی آزاد باید به کیفیت انتشار خود توجه بیشتری مبذول نمایند تا بتوانند دانشمندان بیشتری را به طرف خود جذب کنند (۳۰).

۵. مقایسه‌ی نظر سازمان‌ها و نهادهای تأمین کننده بودجه‌های پژوهشی پیرامون دو سیاست

یکی از عوامل بسیار مهمی که منجر به رشد نشریات با سیاست دسترسی آزاد گردیده است، حمایت‌های سازمان‌ها و نهادهای بزرگ تأمین کننده بودجه‌های پژوهشی از چاپ نتایج پژوهشی در این نشریات می‌باشد. برای مثال، انستیتو ملی بهداشت (The national institute of health) در آمریکا از سال ۲۰۰۵ میلادی از دریافت کنندگان بودجه‌ی پژوهشی از این انستیتو درخواست کرده است که نتایج پژوهش‌های خود را به سرعت و به طور رایگان در اختیار همگان قرار دهند. همچنین، در همان سال ولکام تراست (The welcome trust) در انگلستان نیز به عنوان پیش شرط، از محققینی که از بودجه‌های این سازمان استفاده می‌کنند درخواست نموده است که نتایج پژوهش‌های خود را در نشریات با سیاست دسترسی آزاد به چاپ برسانند (۱۳، ۶).

چنین سیاست‌هایی سبب شده است که به هنگام تصویب بودجه‌ی پژوهشی، مبالغ مورد نیاز برای بررسی، چاپ و انتشار مقاله در نشریات با سیاست دسترسی آزاد نیز محاسبه گردد؛ بنابراین پرداخت این وجوه برای محققینی که در کشورهای پیشرفته‌ای نظیر آمریکا و انگلستان مشغول به کار هستند از دشواری خاصی برخوردار نمی‌باشد. برای نمونه، اگر هزینه‌ی

رایت (Copyright) را در اختیار خود دارد و مقاله‌ی وی به طور رایگان در اختیار دیگران قرار می‌گیرد (۲۷-۲۵). این در حالی است که در شیوه‌ی سنتی نشر مقاله، نویسنده حق کپی رایت را با امضاء فرمی در اختیار ناشر قرار می‌دهد. بنابراین، تمامی حقوق ناشی از انتشار مقاله در اختیار ناشر بوده و ناشر اختیار دارد هر وقت که ممکن گردد مقاله را منتشر نماید و برای آن که دیگران از مقاله استفاده کنند، باید آن را از ناشر خریداری نمایند (۱۶).

شیوه‌ی سنتی انتشار سبب می‌گردد که تمامی افراد علاقه‌مند نتوانند به موقع از تازه‌های نشر استفاده نمایند و این به ویژه برای دانشمندان کشورهای جهان سوم - که از منابع مالی بسیار محدودی برخوردار می‌باشند - به عنوان یک مانع مهم جلوه می‌نماید. این در حالی است که با تغییر در شیوه‌ی سنتی نشر و روی آوردن به سیاست دسترسی آزاد، تمامی دانشمندان می‌توانند بلافاصله از تازه‌های نشر استفاده نمایند.

اما مشکل آن جا است که تمامی نویسندگان به ویژه نویسندگان کشورهای جهان سوم نمی‌توانند از عهده‌ی پرداخت حق بررسی، چاپ و انتشار مقالات خود برآیند. اگرچه برخی مجلات با سیاست دسترسی آزاد، تخفیف‌های ویژه‌ای را برای دانشمندان کشورهای فقیر اتخاذ کرده‌اند (۱۲)، اما توجه به این نکته ضروری است که برخی از نشریات با سیاست‌های سنتی نشر نیز، نظیر چنین تخفیف‌های ویژه‌ای را برای دانشمندان کشورهای جهان سوم در نظر گرفته‌اند تا آن‌ها بتوانند با سهولت بیشتری به تازه‌های نشر دست یابند (۱۵).

۴. مقایسه‌ی شاخص ضریب تأثیر مجلات در سیاست‌های سنتی با سیاست‌های مدرن

یکی دیگر از تفاوت‌هایی که در بین نشریات با سیاست سنتی و نشریات با سیاست دسترسی آزاد وجود داشته و مورد بحث و بررسی زیادی قرار گرفته است، شاخص ضریب تأثیر (Impact factor) می‌باشد (۳). مطالعات اولیه نشان داده است که اگر مقالات به صورت رایگان در اختیار سایر محققین قرار گیرد، میزان استناد به مقالات افزایش می‌یابد و در نتیجه

برخط نخواهد نتوانست نیاز این قبیل افراد را برطرف نماید. با این وجود، برای رفع این مشکل نیز می‌توان تدابیری اندیشید. یکی از راه‌حلهایی که به منظور چاپ مقالات برخط پیشنهاد گردیده است، با عنوان چاپ در صورت تقاضا (Print on demand) می‌باشد که به نظر می‌رسد جای خود را در آینده‌ای نه چندان دور در تمام نقاط جهان باز نماید. اساس این سیاست بر توانایی‌های پیشرفته‌ی چاپ و انتشار دیجیتال قرار دارد که برخلاف چاپ افست (Off set) نیاز به افزایش تیراژ، به منظور کاهش هزینه‌های چاپ وجود ندارد.

به عبارت دیگر، با بهره‌گیری از تجهیزات پیشرفته‌ی چاپ می‌توان در صورت نیاز، تعداد کمی از نسخ یک نشریه را با قیمت مناسبی به چاپ رساند. در صورتی که از این تجهیزات در مناطق مختلف جهان استفاده گردد، هزینه‌ی ارسال مقالات چاپ شده نیز به مقدار قابل توجهی کاهش خواهد یافت (۳۳). برای نمونه، نشریه‌ی تخصصی که در آمریکا به صورت برخط منتشر می‌گردد، می‌تواند در صورت نیاز هر مؤسسه یا کتابخانه و یا حتی محقق، تعداد کمی از نسخ خود را با بهره‌گیری از چاپ دیجیتال تهیه و به آدرس مورد نظر ارسال نماید. حال اگر محقق در اروپا نیازی به یک نسخه از این نشریه داشته باشد، در صورتی که نشریه بتواند از تجهیزات چاپ دیجیتال در همان کشور اروپایی استفاده نماید می‌تواند نسخه‌ای از نشریه‌ی خود را با قیمتی مناسب و در زمان کوتاهی بدون نیاز به پرداخت هزینه‌ی زیاد برای ارسال، در اختیار فرد مورد نظر قرار دهد.

چاپ در صورت تقاضا می‌تواند محدودیت چاپ برخط مقالات را از بین ببرد، ضمن این که هزینه‌ی چاپ و انتشار سنتی مقالات را نداشته و به محیط زیست نیز کمترین صدمه را وارد می‌نماید (۳۳).

بحث

مجلات در حیطه‌ی علوم سلامت از سه دهه‌ی قبل شروع به انتشار نموده‌اند. سیاست‌های مربوط به انتشار مقالات در تمامی این نشریات تا سالیان اخیر یکسان و به این صورت رقم خورده

انجام یک طرح پژوهشی بالغ بر ۵ میلیون دلار آمریکا باشد، در نظر گرفتن تنها ۲۵۰۰ دلار برای بررسی و چاپ مقاله چندان مهم به نظر نمی‌رسد (۱۶). اما همان طور که قبلاً به آن نیز اشاره گردید، پرداخت این هزینه‌ها برای دانشمندان کشورهای در حال توسعه - که با کمبود بودجه‌های پژوهشی مواجه هستند - (۳۱، ۳۲) با دشواری‌های عدیده‌ای رو به رو خواهد بود.

۶. مقایسه‌ی امکان انتشار مواد مکمل در سیاست‌های سنتی با سیاست‌های مدرن

یکی دیگر از مزایای استفاده از نشریات برخط در مقابل نشریات چاپی آن است که می‌توان مقادیر زیادی از مواد مکمل (Supplement) - که دارای حجم وسیعی نیز می‌باشند - را از طریق اینترنت، در اختیار علاقه‌مندان قرار داد. برای مثال، فیلم‌های ویدئویی از جمله‌ی این مواد مکمل هستند که با بهره‌گیری از این فیلم‌ها می‌توان اتفاقاتی که در سطح بافت و سلول رخ می‌دهند را با دقت زیادی به تصویر کشید. از همین رو، امروزه این فیلم‌ها توانسته‌اند جای عکس‌هایی که قدرت بیان بسیار کمتری را دارند پر نمایند (۲).

قابلیت انتشار مواد مکمل سبب شده است که در سالیان اخیر نوع جدیدی از نشریات با عنوان نشریات ویدئویی (Video journals) به بازار انتشار عرضه گردند که تمام مقالات آن‌ها را، فیلم‌های ویدئویی به خود اختصاص داده است. یکی از چنین نشریاتی با عنوان مجله‌ی تجربیات تصویری (Journal of visualized experiments یا JOVE) بود که اختصاص به فیلم‌های ویدئویی مرتبط با بیولوژی مولکولی (Molecular biology) داشته و از طریق سایت (www.myjove.com) قابل دسترسی می‌باشد (۲).

۷. مقایسه‌ی امکان تأمین نسخ چاپی در سیاست‌های سنتی با سیاست‌های مدرن

یکی از ایراداتی که ممکن است به چاپ برخط مقالات گرفته شود، آن است که برخی از دانشمندان به استفاده از نسخ چاپی مجلات عادت دارند و بنابراین، چاپ و انتشار مقالات به صورت

رشد علمی شتابان، نظیر ایران، ارایه گردد.

پیشنهادها

با توجه به تغییرات اخیر در سیاست‌های چاپ و انتشار مقالات علمی که در سطح جهان رخ داده، ضروری است که مسؤولین چاپ و انتشار مقالات علمی در کشورهای نظیر ایران - که از روند رو به رشد و بسیار شتابان چاپ و انتشار مقالات علمی برخوردار است (۴۱-۳۶) و دارای نشریات نوپا می‌باشد و در حوزه‌ی سلامت نیز موفق هستند - (۴۳، ۴۲)، به بررسی دقیق این سیاست‌ها با هدف انتخاب بهترین آن‌ها همت گمارند.

نتیجه سیاست‌های انتخاب شده باید به چاپ و انتشار سریع دستاوردهای علمی دانشمندان ایرانی بیانجامد. همچنین، در نظر گرفتن نیازهای گوناگون خوانندگان مجلات علمی نیز از ضروریات عمده می‌باشد که باید مورد توجه قرار گیرد. برای پاسخ‌گویی به این نیازها، ضمن این که باید از تجهیزات کامپیوتری و چاپ دیجیتال بهره‌ی کامل برده شود، سیاست چاپ در صورت تقاضا نیز به منظور کاهش هزینه‌ها و حفظ محیط زیست، می‌تواند مورد توجه دست‌اندرکاران نشریات چاپ شده در داخل کشور قرار گیرد.

این نکته از آن جهت حایز اهمیت است که شواهد موجود نشان می‌دهند، یکی از مهمترین مشکلات مجلات نوپا به ویژه در داخل کشور، تأمین به موقع بودجه برای چاپ و انتشار می‌باشد که از بدترین تبعات آن، بد قولی مسؤولین نشریات در برآورد مطالبات ناشرین و در نتیجه، چاپ مقالات علمی با استانداردهای بسیار پایین خواهد بود (۴۴). اتخاذ سیاست‌های نوین در چاپ و انتشار مقالات علمی، به مسؤولان نشریات نوپا کمک می‌نماید تا بخشی از مهمترین مشکلات خود را با موفقیت حل و فصل نمایند.

تشکر و قدردانی

نگارنده مراتب قدردانی خود را از نظرات بسیار ارزشمند داوران و کارشناسان فرهیخته‌ی مجله‌ی وزین مدیریت اطلاعات سلامت در جهت بهبود کیفیت مقاله اعلام می‌نماید.

بود که ناشرین با فراهم آوردن امکان بررسی، چاپ و انتشار مقالات علمی، حق انتشار را از نویسنده کسب نموده و در عمل مالک حقوق مادی و معنوی انتشار یک مقاله می‌گردیدند. آن‌ها تعیین می‌نمودند که مقاله‌ی پذیرفته شده در کدام شماره‌ی مجله چاپ گردد و چگونه افراد علاقه‌مند با پرداخت وجه مشخصی به آن مقاله دست یابند. معمولاً اشتراک نسخ چاپی این مجلات بسیار گران است و نه تنها از توان بسیاری از افراد خارج می‌باشد، بلکه حتی کتابخانه‌ها نیز قادر به تأمین تمامی هزینه‌های اشتراک مجلات مورد نظر خود نبودند.

از همین رو، ضرورت تغییر در این شیوه‌ی سنتی همواره مورد توجه قرار گرفته و تنها در سالیان اخیر است که جهش‌های تکنولوژیکی، امکان تغییر این سیاست سنتی را با سیاست نوینی به نام دسترسی آزاد، فراهم نموده است. در این روش جدید، در واقع نویسندگان با پرداخت وجه مربوطه به ناشرین، مبلغ لازم برای بررسی، چاپ و انتشار مقاله‌ی خود را فراهم آورده و حق انتشار مقاله را برای خود محفوظ می‌نمایند. مقاله پس از بررسی و در صورت تأیید، بلافاصله به صورت برخط چاپ شده و به رایگان در اختیار دیگران قرار می‌گیرد. این نکته سبب خواهد شد که نتایج پژوهش‌ها، بلافاصله در اختیار دیگران قرار گیرد و دیگر ناشرین نتوانند با فروش آن‌ها درآمدهای کلان به دست آورند.

شواهد موجود نشان می‌دهد که با توجه به رشد روزافزون تولیدات علمی در حوزه‌های گوناگون علوم سلامت، انجام این تغییر و تحولات و روی آوردن به سیاست‌های جدید در چاپ و نشر، اجتناب ناپذیر می‌باشد (۳۵، ۳۴). با این وجود، تغییرات صورت پذیرفته در حوزه‌ی بررسی، چاپ و نشر مقالات علمی در حوزه‌ی سلامت، با مسایل و مشکلات خاص خود همراه بوده که به مرور زمان مشخص و راه‌حل‌های منطقی برخورد با آن‌ها تدوین و مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای نمونه، تأمین نسخ چاپی مجلات یکی از این قبیل مشکلات است که با راه حل چاپ در صورت تقاضا مرتفع می‌گردد.

در خاتمه‌ی مقاله ضروری است که با توجه به مطالب پیش‌گفت، نکات زیر به عنوان پیشنهاد برای کشورهای در حال

References

1. Rezaeian M. Geographical Information Systems and Global Positioning System from Public Health and Epidemiology point of view. Arak: Nevisandeh Publications; 2009. [In Persian].
2. Coleman R. The future of scientific publishing. *Acta Histochem* 2008; 110(1): 1-5.
3. Bosch X. A reflection on open-access, citation counts, and the future of scientific publishing. *Arch Immunol Ther Exp (Warsz)* 2009; 57(2): 91-3.
4. Martens K. Editorial: the future of scientific publishing. *Hydrobiologia* 2008; 600(1): 1-2.
5. Schroter S, Tite L. Open access publishing and author-pays business models: a survey of authors' knowledge and perceptions. *J R Soc Med* 2006; 99(3): 141-8.
6. Cockerill MJ, Tracz V. Open access and the future of the scientific research article. *J Neurosci* 2006; 26(40): 10079-81.
7. Weller AC. Editorial Peer Review: Its Strengths and Weaknesse [Online]. 2001; Available from: URL: <http://books.infotoday.com/asist/EdPerRev.shtml/>
8. Smith R. The trouble with medical journals. *J R Soc Med* 2006; 99(3): 115-9.
9. Berwick DM. Disseminating innovations in health care. *JAMA* 2003; 289(15): 1969-75.
10. Eysenbach G. 10 years experience with pioneering open access publishing in health informatics: the Journal of Medical Internet Research (JMIR). *Stud Health Technol Inform* 2010; 160(Pt 2): 1329-33.
11. Collins J. The future of academic publishing: what is open access? *J Am Coll Radiol* 2005; 2(4): 321-6.
12. Fraser SG. Open Access - the future of medical publishing. *Clin Ophthalmol* 2007; 1(3): 199-200.
13. Bosch X. An open challenge. Open access and the challenges for scientific publishing. *EMBO Rep* 2008; 9(5): 404-8.
14. Rankin JA, Franklin SG. Open access publishing. *Emerg Infect Dis* 2004; 10(7): 1352.
15. Kolman M. Free publishing? *NAW* 2001; 5: 349-50.
16. Smith R. The highly profitable but unethical business of publishing medical research. *J R Soc Med* 2006; 99(9): 452-6.
17. Smith R. Reed-Elsevier's hypocrisy in selling arms and health. *J R Soc Med* 2007; 100(3): 114-5.
18. Abbasi K. Why journals can live without impact factor and cluster bombs. *J R Soc Med* 2007; 100(3): 113.
19. Roth KA, Baskin DG, McGough M, Jaipen T. Publish and perish: the future fate of not-for-profit society-sponsored journals? *J Histochem Cytochem* 2007; 55(10): 981-2.
20. Marusic A, Marusic M. Small scientific journals from small countries: breaking from a vicious circle of inadequacy. *Croat Med J* 1999; 40(4): 508-14.
21. Ofori-Adjei D, Antes G, Tharyan P, Slade E, Tamber PS. Have online international medical journals made local journals obsolete? *PLoS Med* 2006; 3(8): e359.
22. Salager-Meyer F. Scientific publishing in developing countries: Challenges for the future. *J Eng Acad Purposes* 2008; 7(2): 121-32.
23. Shetty P. Comment: The developing world needs its own science journals. *New Scientist* 2008; 2664(20): 9.
24. Rezaeian M. Editing a general medical journal for a specific region. *South Asia Journal of Family Medicine* 2011; 2: 58-61.
25. Delamothe T, Godlee F, Smith R. Scientific literature's open sesame? *BMJ* 2003; 326(7396): 945-6.
26. Debnath D. "Author pays" as new science publishing model. It's time to wake up to the hidden agendas of free journals. *BMJ* 2003; 326(7392): 765.
27. Richardson M. "Author pays" as new science publishing model. Several models of scientific publishing are likely. *BMJ* 2003; 326(7392): 765.
28. Davis PM, Lewenstein BV, Simon DH, Booth JG, Connolly MJ. Open access publishing, article downloads, and citations: randomised controlled trial. *BMJ* 2008; 337: a568.
29. Godlee F. Open access to research. *BMJ* 2008; 337: a1051.
30. Warlick SE, Vaughan KT. Factors influencing publication choice: why faculty choose open access. *Biomed Digit Libr* 2007; 4: 1.
31. Rezaeian M. The reasons for the health-related research weakness in the developing countries and the ways to overcome them. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences* 2010; 12(2): 2-7. [In Persian].
32. Man JP, Weinkauff JG, Tsang M, Sin DD. Why do some countries publish more than others? An international comparison of research funding, English proficiency and publication output in highly ranked general medical journals. *Eur J Epidemiol* 2004; 19(8): 811-7.

33. Castillo M. Print on demand and scientific publishing. *AJNR Am J Neuroradiol* 2009; 30(1): 1-2.
34. Nault AJ. Open access of publications by veterinary faculty in the United States and Canada. *J Vet Med Educ* 2011; 38(1): 33-41.
35. Campbell G, Poppalardo P. Looking ahead to the next 75 years for the Journal of Pediatrics and medical publishing. *J Pediatr* 2009; 155(1): 6-7.
36. Habibi G, Rashidi A, Feldman MD. Emerging concerns about Iran's scientific and medical future. *Lancet* 2006; 368(9540): 985.
37. Samadikuchaksaraei A, Mousavizadeh K. High-tech biomedical research: lessons from Iran's experience. *Biomed Eng Online* 2008; 7: 17.
38. Rezaeian M. . A Survey on the Contribution of Iran to the Biomedical Researches of the World: An Analysis of PubMed Papers during 1997 to 2006. *Health Information Management* 2010; 7(3): 260-9. [In Persian].
39. Koenig R. Iranian Science: Iran's Scientists Cautiously Reach Out to the World. *Science* 2000; 290(5496): 1484-7.
40. Middle Eastern nations making their mark. *Science Watch* 2003; 14(6). http://archive.sciencewatch.com/nov-dec2003/sw_nov-dec2003_page1.htm/
41. Moein M, Mahmodi M, Rezaei N. The scientific productions of Iran 1970-2002. *Hakim Medical Journal* 2007; 10(2): 9-14. [In Persian].
42. Najari A, Ghazisaid JM, Ghorbani NR, Heidari RN. Evaluation of Periodicals Journals and Community of Medical Sciences in Iran. *Iranian Journal of Public Health* 2010; 39(3): 61-9. [In Persian].
43. Rezaeian M. The Problems of Local Journals in Health Domain and how to Overcome Them. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2011; 10(3): 215-24. [In Persian].
44. Rezaeian M. The Management of Reviewing, Publishing and Disseminating of the Scientific Articles in Health Domain. *Health Information Management* 2011; 8(3): 412-21. [In Persian].

Modern versus Traditional Policies in Publication of Scientific Articles in Health Domain

Mohsen Rezaeian, PhD¹

Abstract

Until recent time, the publishers of scientific articles owned the intellectual and economic copyright by providing the facilities for reviewing and publications. Nevertheless, based on the recent technological advancements, a modern policy called "open access policy" has been developed in reviewing and publications of the scientific articles. In this new method, authors own the copyright of their articles by paying the necessary costs to the publishers. Therefore, as soon as an article is reviewed and accepted, it will be published online and everyone can freely access it. Given the importance of the topic, the present review article dealt with these changes in publications of scientific articles within health domain.

Keywords: Periodicals; Journal Article; Open Access to Information; Publications.

Type of article: Review article

Received: 9 Jan, 2011

Accepted: 25 Aug, 2011

Citation: Rezaeian M. **Modern versus Traditional Policies in Publication of Scientific Articles in Health Domain.** Health Information Management 2012; 9(1): 139.

---

1. Professor, Epidemiologist, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran. (Corresponding Author)
Email: moeygmr2@yahoo.co.uk